

DELEATUR

Vida Gábor

Ó, JACK!

A világ legnagyobb szabad országáról én ma már alig tudok valamit, pedig két helyen is láttam a Függetlenségi nyilatkozat hiteles példányát, talán el is tudnám olvasni – egy jó szótárral. Az okmányok és egyezmények által garantált szabadsággal úgy vagyok, mint a világnapokkal, a jószándék és a hatóság szavatol értük, mert a védőszentek „elfordulásban tartózkodnak”, mint a Jóisten, bár nem is velük van a baj. A szabadság egyetlen problémája, hogy miközben élünk vele, többnyire vissza is élünk, ezzel bontjuk, bontogatjuk a szövétét. Megélni viszont a maga teljességében a szabadságot ritkán adódik alkalom, pedig cselekedni kell a jót, mondják a szüfi bölcsei, mert ha nem cselekedjük, honnan tudnánk, hogy mi az?

Szerencsések azok, akik életükben egyszer megélhetik a szabadságot, akkor is, ha banális választásokkal tudjuk illusztrálni: eldöntheti például az ember, hogy New Yorkba megy, vagy nem megy inkább sehova. Mi van New Yorkban? Semmi. Miért megyünk oda? Csak. És Denver? Beülünk az autóba, bekapcsoljuk a rádiót, szól a zene, és megyünk. Ennyi a szabadság – ez a gesztus. Ezt követi a történet. És amikor már nem tudunk elindulni, mert félünk, mert nem engednek, mert nem éri meg, és egyáltalán, akkor jön a mesélés, amikor már mesélni sem tudunk: az interpretáció. Ha nincs történet, nincs élet. Ha nem merünk élni, miként lehetünk szabadok? És miért élnénk, ha nem vagyunk szabadok? Az élmény egyszeri villámfény, aki látta, az tudja, bár aki nem vakult bele, az csak a visszfényt látta.

Amikor az *Útot* olvastam, én már tapasztaltam a szabadságot, okosan biccentettem, így vannak ezek. Korábban kéziratos másolatban olvastuk az *Üvöltést*, „Carl Solomon, veled vagyok a sárga házban”, mondtuk kórusban, néha üvöltöttük. Carl Solomont nem ismertük, a sárga házat igen, azóta is költöznénk belőle, csak hova? Egy időben valamelyik irodalmi lap szerkesztői azon vitatkoztak, le szabad-e írni azt a szót, hogy kurva, mert a szocialista gazdaságban kurvák már nincsenek, mondta valaki, nem is voltak... Év-tizedekkel később aktivisták megállapították, hogy a *Webster's Dictionary* ezernél több olyan szót tartalmaz, amelyeket ideológiai okokból törölni kel-

lene. Hány olyan szó volt, amit leírni sem volt szabad, és hány olyan lesz még? Milyen vicces ez ma, hogy a szocialista realizmus irtózott a szextől, a sokat kárhóztatott kispolgári világból ezt simán átemelte. Mindig van valami, amiről nem szabad beszélni, mindig van kurzus, képmutatás meg prudéria, cigaretta, drog, alkohol és abortusz. Előbb vagy utóbb mindenből filológiai kérdés lesz, mondhatni stilsztika. Az élet pedig megy tovább.

Cselekedni kell a jót, különben a rossz cselekszik minket. Már nem tudom, hogy ezt ki mondja. Kerouac is azok közé tartozik, akik a moralizáló dagonyából ki akartak bújni, csak persze nem így fogalmazták meg. Mi a hazugság? A nyolchengeres Chrysler és az olcsó benzin, James Dean és Elvis, például, később Woodstock és a *Hair*, Bob Dylan és Jim Morrison, Vietnam és Che Guevara. A halál is egy hazugság, nemde? A show megy tovább. Mindent szabad, azután kiderül, hogy mégsem, de ehhez a mindent egyszer meg kell tapasztalni, lehet üvöltöni, igen. Azután Jack írt egy nagy könyvet, kultusz lett belőle, és filológia. Film is lett, persze, kasszasiker. Ez már interpretáció. Ha nem a történet van előbb, akkor mit fogunk majd interpretálni? És ha nem teszünk semmit, ugyan miért lehet bocsánatot kérni Jack Kerouactól? Újra fogom olvasni őt is. Száz éve született. Magányos vagyunk, mint egy március, azt hiszem.